

LINGUISTICS AND ITS BRANCHES

Mihaela HRIBAN, Phd Lecturer, „Vasile Alecsandri”s University of Bacău

Abstract: Linguistics is the science of studying language in generally speaking. It's not a very new discipline. The XIX-th century reveals the beginning of linguistics as an independent domain, in which "language" is placed at the level of knowledge. Thus, linguistics splits off other disciplines such as: biology, psychology, philosophy and becomes a science that has proper rules of development. Thus, we consider that it is important to bring into focus the branches of linguistics such as: fonetics and phonology, morphology, lexicology, lexicography, semantics, stylistics and to reveal the connections that are between them.

Keywords: linguistics, language, linguistic contacts, comparative linguistics, speaking.

I. De-a lungul timpului, în calitate de disciplină devenită autonomă și cu legi proprii de funcționare, *lingvistica* a avut un parcurs destul de dificil. Astfel, în perioada Antichității, lingvistica a fost considerată o știință empirică, care avea la bază observația cercetătorului. În timpul Renașterii, au fost înregistrate aspecte ce implică definirea limbajului și s-a realizat mai puțin, descrierea unor limbi concrete. După Renaștere, apare interesul pentru descrierea etapelor istorice ale unei limbi, explicându-se, astfel, faptele istorice și urmărindu-se evoluția limbilor. Secolul al XVIII-lea reprezintă perioada elaborării gramaticilor generale, de exemplu, *Gramatica de la Port-Royal*¹ și gramaticile concrete ale unor limbi. În secolul al XIX-lea, limba este studiată „în sine și pentru sine”, aspect ce redă începuturile lingvisticii în calitate de știință independentă. Astfel, este elaborată *metoda comparativ-istorică* ce implică studiul atent, riguros și sistematic al corespondențelor dintre limbile înrudite, făcându-se apel la legile fonetice și gramaticale și utilizându-se procedeul reconstrucției² lingvistice.

II. Odată cu momentul constituirii gramaticii comparate, lingvistica devine o știință independentă. Secolul al XX-lea devine reprezentativ pentru că apare *Cursul de lingvistică generală* (1916) al lui Ferdinand de Saussure care, (alături de Cercul lingvistic de la Praga³), a pus bazele lingvisticii structurale, dotată atât cu o teorie, cât și cu o practică operatorie. Astfel, lingvistica devine o disciplină autonomă și cu metode proprii de cercetare.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Port-Royal_Grammar; Gramatica de la Port-Royal constituie o operă de pionierat în filosofia limbii. (consultat, 9 iunie 2021, ora: 12.27). Gramatica de la Port-Royal numită *Grammaire générale et raisonnée contenant les fondemens de l'art de parler, expliqués d'une manière claire et naturelle* explică fundamentele artei de a vorbi, într-o manieră clară și naturală. A fost publicată în 1660, de Antoine Arnauld și Claude Lancelot.

² De exemplu, familia limbilor *indo-europene* „familie de limbi reprezentând continuarea unei limbi neatestate, dar reconstituită, în esență, cu ajutorul metodei comparativ-istorice”. (<https://dexonline.ro/definitie/indo-european>, consultat, miercuri, 9 iunie 2021, ora: 21.30).

³ Cercul lingvistic de la Praga este o „școală lingvistică structuralistă înființată în 1926. Printre „reprezentanții săi, îi putem consemna pe: N. Mathesius, N.S. Trubetzkoy, R. Jakobson. A.I. Isacenco ș.a.”. (s.v. *structuralism*). (<https://dexonline.wikipit.info/2010/11/27/cercullingvisticdelapraga>). (consultat, miercuri, 9 iunie 2021, ora: 16.46).

În conformitate cu studiile în domeniul lingvisticii, s-a constatat că putem vorbi despre: „lingvistica *generală* care studiază faptele de limbă din perspectiva trăsăturilor comune mai multor limbi”; „lingvistica *comparată* în calitate de disciplină care studiază comparativ concordanțele fonetice, semantice și gramaticale din mai multe limbi”; „lingvistica *matematică* reprezintă disciplina care studiază fenomenele de limbă cu mijloace matematice”; „lingvistica *structurală* este disciplina care se ocupă cu studiul relațiilor dintre elementele limbii și caracterul sistematic al acesteia” (< fr. *linguistique*)⁴.

III. În calitate de știință a limbii, *lingvistica* este formată dintr-o serie de discipline, și anume:

1. *Fonetica* este disciplina lingvistică care aduce în prim-plan, studiul sunetelor care alcătuiesc cuvintele. Fonetica poate fi generală sau specifică unei anumite limbi: comparată, descriptivă sau istorică. Comparativ cu fonetica, *fonologia* reprezintă domeniul unităților fonice discontinue și invariante. Termenul a fost pus în circulație, cu predilecție, începând cu secolul al XIX-lea. La început, termenului *fonologie* nu i s-au dat explicații clare, fiind considerat sinonim cu cel de *fonetică*. Ulterior, semnificațiile termenului *fonologie* au fost evidențiate mai clar, începând cu secolul al XX-lea și cu abordarea cercetărilor de tip structuralist⁵.

2. *Lexicologia* – reprezintă studiul elementelor vocabularului unei limbi. Este nevoie să distingem între studiul *fondului principal lexical*, adică al cuvintelor celor mai uzuale și mai folosite în limbă, și *masa vocabularului* unei limbi.

Lexicologia este disciplina lingvisticii care studiază vocabularul, lexicul unei limbi. Ea se ocupă cu delimitarea sferelor vocabularului, cu schimbările care au loc în vocabular. Aceasta are mai multe ramuri:

a) *Lexicografia* este o „disciplină a lingvisticii care stabilește principiile și metodele practice de întocmire a dicționarelor”. ♦ „Totalitatea dicționarelor (dintr-o țară, dintr-o epocă, dintr-un domeniu etc.). – Din fr. **lexicographie**”. (s.v. **DEX**: *lexicografie*).

b) *Etimologia* este o disciplină lingvistică care cercetează originea cuvintelor dintr-o anumită limbă, evoluția lor formală și semantică, până în prezent⁶.

c) Ramura care studiază *sensul* cuvintelor și schimbările de sens pe care le suferă cuvintele se numește *semantică*.

3. *Semantica* este disciplina lingvistică care vizează studiul înțelesurilor cuvintelor și al evoluției acestora. *Semantica* sau *semasiologia* este o ramură a lingvisticii care se ocupă de studiul înțelesurilor cuvintelor, al laturii lor ideale. Fiind un „semnal al semnalelor”, *cuvântul* reflectă prin sensul său, realitatea. La baza sensului unui cuvânt, se află, de obicei, o noțiune. Ea formează așa-numitul *sens denotativ*, același în diferite limbi, la cuvinte echivalente: de ex. rom. *casă*, fr. *maison*, germ. *Haus* au toate sensul denotativ „clădire care servește ca locuință”. La sensul *denotativ* se adaugă adesea nuanțe afective, subiective. Ele formează sensul *conotativ*, care diferențiază între ele

⁴ Florin Marcu, *Dicționar actualizat de neologisme (DAN)*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 2013, s.v. *lingvistică*.

⁵ Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de științe ale limbii (DȘL)*, București, Editura „Nemira”, 2001, s.v. *fonologie*.

⁶ *Ibidem*, s.v. *etimologie*.

cuvinte-sinonime în aceeași limbă (d.e. *mamă* și *mămică*, *zăpadă* și *nea*) sau cuvinte echivalente în diferite limbi. Toate cuvintele au sens, dar nu toate exprimă noțiuni. Au conținut noțional substantivele, adjectivele, verbele, numeralele etc.. Interjecțiile au sens lexical, dar nu exprimă noțiuni, ci emoții, sentimente. Prepozițiile și conjuncțiile, care exprimă relații între cuvinte sau propoziții, au sens relațional, gramatical, precizându-și valoarea în context.

Cuvintele cu sens lexical (substantive, verbe etc.) nu au totdeauna o valoare semantică unică. Adesea, pentru fixarea sensului unui cuvânt, este necesară plasarea cuvântului într-un context. Unii lingviști consideră că nici măcar nu putem vorbi de cuvânt în afara contextului.

Această afirmație nu se poate susține, pentru că majoritatea cuvintelor *au un sens de bază*, general, independent de context, pe care ni-l reprezentăm când auzim cuvântul și *mai multe sensuri* – particulare – determinate de context.

Oricine aude cuvântul *floare* are, în primul rând, o reprezentare a unei „flori” și nu se gândește la sensurile secundare, derivate și figurate, care nu pot fi înțelese decât în context; *floarea vinului*; *floarea cheii*; *floarea tineretului*; (în) *floarea vârstei*; (de) *flori de cuc*, *floare la ureche*, *în floare*, *floarea florilor* etc..

Valoarea semantică a unui cuvânt poate varia în funcție de domeniul în care este folosit: cuvântul *rădăcină* are în științele naturii un sens diferit de cel din lingvistică sau matematică, *operație* are alt înțeles în medicină sau matematică, contabilitate sau armată. Capacitatea cuvântului de a avea mai multe sensuri poartă numele de *polisemie*. Adesea, sensurile unui cuvânt polisemantic au aceleași accepții pentru toți vorbitorii. Astfel cuvântul *număr* poate însemna: a) „cifră”: de exemplu, numărul 2; b) „o cantitate oarecare”: *numărul studenților a crescut*; c) „un exemplar dintr-un ziar”: numărul de astăzi al ziarului „Deșteptarea”; d) „bucată dintr-un program”: *Numerele de circ au fost foarte reușite*. e) „mărimea la încălțăminte”: *Poartă (la picior) număr mare*; f) „o clădire desemnată prin numărul de la poartă”: *Stau la numărul 17*.

Cuvântul *cap* poate însemna:

- a) „extremitate superioară a corpului”;
- b) „extremitate osoasă de formă rotundă” (*capul femurului*);
- c) „șef, conducător” (*capul răscoalei*);
- d) „proeminență a uscatului care înaintază mult în mare; promontoriu” (*Capul Bunei-Speranțe*);
- d) „început” [*a o lua de la cap(ăt)*];
- e) „sfârșit” („*a o scoate la cap*”) etc..

Din punctul de vedere al raportului dintre *sens* și *forma sonoră* se disting mai multe categorii de cuvinte. Cele care au aceeași formă sonoră, dar sensuri diferite poartă numele de *omonime*. *Omonimele* pot proveni:

a) Din același cuvânt, cu mai multe sensuri, prin ruperea verigilor semantice de legătură: denumirea de *corn*, care semnifică numai o excrescență la animalele cornute, a fost folosită și pentru instrumentul muzical, făcut din corn, și pentru niște „franzele” [(„pâine albă de formă lunguiață” (**DEX**)), care aveau formă asemănătoare unui corn de animal. Legătura semantică dintre ele s-a rupt, iar, astăzi, cele trei sensuri aparțin unor

trei cuvinte diferite *omonime*. O dovadă că vorbitorii nu-și mai dau seama că e vorba de același cuvânt este faptul că cele trei omonime se diferențiază și din punct de vedere morfologic: pluralul de la *corn* (de animal) este *coarne*, de la instrumentul muzical sau arbust („*Cornule*, ce nu te-ndoi, De-o creangă să te despoi, Să-mi fac prăjină de boi.” Vasile Alecsandri): *corni*, iar de la „franzelă”, *cornuri*.

b) Din două (sau mai multe) cuvinte diferite din aceeași limbă de bază care, prin evoluție fonetică, au devenit identice.

Cuvintele care au complexe sonore diferite, dar sens aproape identic poartă numele de *sinonime*. Ele se deosebesc prin nuanțele semantice conotative. Sunt sinonime în limba română cuvintele *a ocroti*, *a apăra*, *a proteja*, *a sprijini*; *drum*, *cale*; în limba engleză, cuvântul *putere* este redat prin sinonimele *force*, *power*, *vigor*, *strenght*.

Cuvintele alcătuite din complexe sonore diferite și sensuri opuse se numesc *antonime*. Unele antonime au rădăcini diferite, de exemplu: *bun-rău*, *tânăr-bătrân*, *început-sfârșit*, *a intra-a ieși* etc., altele sunt derivate cu prefixe, de exemplu: *sigur-nesigur*, *corect-incorect*, *a face-a desface* etc.

Un termen *polisemantic* poate comporta mai multe antonime: *scump*: „de mare preț” are antonim pe *ieftin*, iar *scump*: „drag, iubit”, pe: *urât*, *nesuferit*.

4. Gramatica reprezintă disciplina lingvistică care se ocupă cu studiul structurii gramaticale, adică al morfologiei și al sintaxei.

- Obiectul de studiu al **morfologiei** îl constituie structura cuvântului și regulile schimbărilor cuvintelor în frază. **Morfologia** este ansamblul regulilor privitoare la modificarea formelor cuvintelor, care le permite să joace diverse roluri în frază. Aceasta este de mai multe feluri:

a. Morfologia descriptivă – a cărei sarcină este să prezinte starea de fapt existentă într-o limbă la un moment dat, de exemplu să ne arate că pluralul substantivelor neutre românești se formează cu desinențele *-uri*, *-e* și *-i* (*trupuri*, *scaune*, *studii*).

b. Morfologia istorică, al cărei rost este să ne arate cum au evoluat, într-o limbă dată, formele cuvintelor, de exemplu: neutrele românești au avut la început desinența *-a* (*-ora*), transformată apoi în *-e* (*-ure*), iar *-ure* a devenit mai târziu *-uri* (în secolul al XVI-lea găsim la plural și *ceasure* și *ceasuri*). De asemenea, *morfologia istorică* ne arată că persoanele I și a II-a plural ale perfectului simplu s-au schimbat din secolul al XVI-lea, până astăzi: de la (noi) *văzum*, (voi) *văzut*, actualmente, s-a ajuns la formele: (noi) *văzurăm*, (voi) *văzurăți*.

c. Morfologia comparativă face parte din gramatica comparativă, iar rolul ei este de a ajuta gramatica istorică, prin reconstruirea morfologiei limbilor-bază pierdute și prin proiectarea asupra limbilor noi, atestate, a luminii obținute în acest fel.

- **Sintaxa** – studiază combinațiile de cuvinte și funcțiile acestor combinații. Între morfologie și sintaxă există o strânsă legătură; *sintaxa* folosește modificările formale ale cuvintelor (de care se ocupă morfologia) pentru a le combina în propoziții și fraze, în scopul comunicării dintre oameni. Astfel, în combinațiile: *soarele răsare* și *răsăritul soarelui*, unitățile *soarele*, *soarelui* sunt forme flexionare ale cuvântului *soare*, având același sens

lexical, dar funcții sintactice diferite, de *subiect* și, respectiv, *atribut*, funcții determinate tocmai de deosebirile formale ale cuvintelor și de relațiile dintre ele.

Între gramatică (morfologie și sintaxă) și celelalte părți constitutive ale limbii, *vocabular* și *fonetică*, există, de asemenea, strânse legături: *sunetele* (fonetica) reprezintă învelișul material al cuvintelor (rădăcină și afixe), iar *vocabularul* (totalitatea cuvintelor) este materialul de construcție al gramaticii.

5. *Stilistica* este disciplina lingvistică care aduce în prim-plan, studiul particularităților de limbă ale diverselor categorii de vorbitori din aceeași colectivitate, în diferite situații. În calitate de disciplină a limbii, stilistica apare la începutul secolului al XX-lea și cunoaște două direcții: *stilistica lingvistică (descriptivă/a expresiei)* și *stilistica literară (individuală/genetică)*⁷. Cel care a pus bazele *stilisticii lingvistice* a fost C. Bally. Din punctul de vedere al lui C. Bally, studiul stilisticii implică limba:

„Stilistica studiază faptele de expresie ale limbajului organizat, din punctul de vedere al conținutului lor afectiv, adică expresia faptelor de sensibilitate prin limbaj și acțiunea faptelor de limbaj asupra sensibilității”⁸.

C. Bally susține că obiectul stilisticii îl constituie studierea conținutului afectiv al limbajului tuturor, în funcție de modalitatea exteriorizării prin limbaj a emoțiilor, trăirilor, afectelor, în general vorbind. În lingvistica românească, reprezentantul acestei direcții este considerat a fi Iorgu Iordan⁹.

În domeniul *stilisticii literare*, îl putem consemna pe Tudor Vianu¹⁰ cu lucrarea *Arta prozatorilor români*.

6. *Dialectologia* (< fr. *dialectologie*, cf. gr. *dialektos*: „grai”, „dialect” + „logos” = „știință”) este disciplina lingvistică care se ocupă cu studiul ramificațiilor teritoriale, pe care le cunoaște orice limbă. Acest aspect este posibil prin observarea și înregistrarea faptelor de limbă pe teren, iar, ulterior, ele vor fi interpretate. Disciplina lingvistică evidențiază aspectul original și fundamental de existență a limbajului, adică aspectul vorbit. În acest sens, sunt utilizate distincte metode: cercetarea monografică a graiurilor și a dialectelor, metoda geografiei lingvistice (cu predilecție, atlasele lingvistice), arhivele fonogramice ș.a.m.d.. Dialectologia este de mai multe feluri, și anume: a) *istorică*: ce implică studiul dialectelor pe baza atestării formelor în documente și în texte vechi, în glosare etc., adică un studiu dintr-o perspectivă diacronică. b) *socială*: implică studiul dialectelor referitoare la anumite grupuri sociale; c) *structurală*: implică studiul dialectelor cu ajutorul unor metode moderne, care facilitează o evidențiere a elementelor constante și variabile ale

⁷ *Ibidem*, s.v. *stilistică*.

⁸ *Idem*.

⁹ Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, Editura Științifică, București, 1975.

¹⁰ Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Editura „Eminescu”, București, 1973. În acest sens, articolul lui Tudor Vianu din „Arta prozatorilor români”, și anume: *Dubla intenție a limbajului și problema stilului* este exemplificator atât din perspectiva celor două intenții ale limbajului: tranzitivitatea și reflexivitatea acestuia, cât și din punctul de vedere al definirii conceptului „stil”: „Ceea ce vom numi «stilul» unui scriitor va fi ansamblul notațiilor pe care el le adaugă expresiilor sale tranzitive și prin care comunicarea sa dobândește un fel de a fi subiectiv, împreună cu interesul ei propriu-zis artistic” (p. 13).

unităților aflate în discuție. Unii cercetători afirmă că dialectologia a fost considerată echivalenta *geografiei lingvistice*¹¹.

Concluzii:

În calitate de disciplină autonomă, începând cu secolul al XIX-lea, lingvistica s-a dovedit a fi percepută destul de dificil atât de cei interesați în domeniu, cât și de studenții filologi, ea având o evoluție complexă și eterogenă, iar acest aspect o situează în diferite raporturi cu alte științe: cu științele umaniste, cu științele sociale (Lingvistica este și o știință socială. În acest sens, este util să se observe domeniile: sociolingvistica, onomasiologia etc.), cu științele naturii, cu științele exacte, începând cu secolul al XX-lea (d.e. gramatica generativă, statistică, frecvență).

BIBLIOGRAFIE

I. LUCRĂRI DE SPECIALITATE:

Dindelegan Gabriela Pană (coord.), *Dicționar de științe ale limbii (DȘL)*, București, Editura „Nemira”, 2001.

Dindelegan Gabriela Pană (coord.), *Dicționar de științe ale limbii (DȘL)*, București, Editura Științifică, 1997 (lucrare în format electronic).

Dobridor-Constantinescu Gheorghe, *Dicționar de termeni lingvistici (DTL)*, Editura „Teora”, București, 1998.

Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, Editura Științifică, București, 1975.

Marcu, Florin, *Dicționar actualizat de neologisme (DAN)*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 2013.

Vianu, Tudor *Arta prozatorilor români*, Editura „Eminescu”, București, 1973.

II. WEBOGRAFIE:

https://en.wikipedia.org/wiki/Port-Royal_Grammar (consultat, 9 iunie 2021, ora: 12.27).

(<https://dexonline.ro/definitie/indo-european>, consultat, miercuri, 9 iunie 2021, ora: 21.30).

(<https://dexonline.wikitip.info/2010/11/27/cercullingvisticdelapraga>).(consultat, miercuri, 9 iunie 2021, ora: 16.46).

(<https://dexonline.wikitip.info/2010/11/27/cercullingvisticdelapraga>).(consultat, miercuri, 9 iunie 2021, ora: 17.50).

¹¹ Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de termeni lingvistici (DTL)*, Editura „Teora”, București, 1998, s.v. *dialectologie*.